

РЕСЕЙ ЖӘНЕ ЕУРОПАЛЫҚ ОДАҚ: ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫҢ НЕГІЗГІ АСПЕКТІЛЕРІ, ҚАЙШЫЛЫҚТАР ЖӘНЕ ОЛАРДЫ ЖЕҢУ ЖОЛДАРЫ

Майя
РАХИМОВА*

докторант, халықаралық қатынастар кафедрасы, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан, m.rakhimova2021@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5065-311X>

Галина
КАКЕНОВА

тарих ғылымдарының докторы, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің халықаралық қатынастар кафедрасының профессоры, Астана, Қазақстан, ayazhani09@list.ru, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6425-3988>

Қолжазбаның редакцияға түскен күні: 12/03/2023

DOI: 10.52123/1994-2370-2023-1034
ӨЖ 327
ҒТАХТК 11.25.15

Аңдатпа. Қазіргі заманғы халықаралық қатынастардың екі ірі акторларының – Ресей Федерациясы мен Еуропалық Одақтың қарым-қатынасы соңғы жылдары әлемдік қоғамдастықтың саяси элитасы мен сарапшылар қауымдастығының өкілдерінің назарында. Ресей Федерациясы мен Еуропа Одақтың арасындағы қатынастардың қалыптасу тарихын және одан әрі дамуын талдау олардың құбылмалы және екіұшты сипатта болғанын көрсетеді. Қарым-қатынаста қол жеткізілген прогресс бәсеңдеу және санкциялар мен қарсы санкциялар саясаты кезеңдерімен, ДСҰ-дағы даулармен және т.б. алмасты. Бірақ екіжақты қатынастардағы дағдарысқа қарамастан, тараптар 2021-2027 жылдарға арналған шекара маңы ынтымақтастығының жеті жаңа практикалық бағдарламасын іске асыруға дайындалуда.

Аталмыш мақалада Ресей мен Еуропалық Одақ арасындағы ынтымақтастықтың басым бағыттарын талдау, ондағы қайшылықтарды шешу жолдарын анықтау, сондай-ақ қарым-қатынастардың дамуына теріс әсер ететін факторларды саралау ұсынылған.

Мақсаты – жан-жақты ынтымақтастық туралы қол жеткізілген базалық шарттарды сындарлы іске асыру контекстінде Ресей мен Еуроодақ арасындағы қатынастардағы қайшылықтарды шешудің мүмкін жолдарын анықтау және талдау. Қойылған мәселелерді талдау барысында авторлар халықаралық қатынастарды зерттеудің бірқатар әдістерін қолданды. Атап айтқанда, мазмұн мен оқиғаны талдаудың сандық әдістері, жүйелік талдау, болжау әдісі.

Түйін сөздер: Ресей, Еуропалық одақ, ынтымақтастық, халықаралық-құқықтық база, қауіпсіздік, санкциялар.

Abstract. Relations between the two prominent actors of modern international relations - the Russian Federation and the European Union - have been focused on the attention of the elite political representatives of the world community and the expert community over the past years. Analysing the history of formation and further cooperation between the Russian Federation and the EU shows that their relations were undulating and ambiguous. The progress achieved in relations was replaced by periods of cooling and sanctions and counter-sanctions, disputes in the WTO, etc. Nevertheless, despite the crisis in bilateral relations, the parties are preparing seven new practical cross-border cooperation programs for 2021-2027.

This article analyses the priority areas of cooperation between Russia and the European Union, identifying ways to resolve existing contradictions and identifying factors that negatively affect the development of relations.

The goal is to identify and analyse possible ways to resolve the existing contradictions in relations between Russia and the European Union in the constructive implementation of the fundamental agreements reached on comprehensive cooperation.

In analysing the problems posed, the authors applied several methods for studying international relations. In particular, quantitative content and event analysis methods, system analysis, and predictive methods.

Keywords: Russia, European Union, cooperation, international legal basis, security, sanctions.

Аннотация. Отношения двух крупных акторов современных международных отношений – Российской Федерации и Европейского Союза, на протяжении последних лет находятся в центре внимания представителей политической элиты мирового сообщества и экспертного сообщества. Анализ истории становления и дальнейшего сотрудничества между РФ и ЕС показывает, что отношения между ними носили волнообразный и неоднозначный характер. Достигнутый в отношениях прогресс сменялся периодами охлаждения и санкций и контрсанкций, споры в ВТО и др., и, все же, несмотря на кризис в двусторонних отношениях, стороны готовят к

*Хат-хабарларға арналған автор: М. Рахимова, m.rakhimova2021@gmail.com

реализации на 2021-2027 годы семь новых практических программ приграничного сотрудничества.

В данной статье представлен анализ приоритетных направлений сотрудничества между Россией и Евросоюзом, определения путей урегулирования существующих противоречий, а также выявления факторов, негативно влияющих на развитие отношений.

Цель – выявление и анализ возможных путей урегулирования имеющихся противоречий в отношениях между Россией и Евросоюзом в контексте конструктивной реализации достигнутых базовых договоров о всестороннем сотрудничестве.

В ходе анализа поставленной проблематики авторами был применен ряд методов исследования международных отношений. В частности, количественные методы контент и ивент – анализа, системный анализ, прогностический метод.

Ключевые слова: Россия, Европейский Союз, сотрудничество, международно-правовая база, безопасность, санкции.

Кіріспе

КСРО-ның еуропалық құрылымдармен қарым-қатынасы стратегиялық маңызға ие болмағаны белгілі. Сондықтан Кеңес мемлекеті күйрегеннен кейін Еуропалық Одақ Шығысқа қарай жылжу үшін бірқатар мүмкіндіктерге ие болды. Еуропа мен Ресейдің қарым-қатынасы асимметриялы бағытта, мұнда Еуропалық Одақ күн тәртібінде өзінің мүдделерін бекітіп, үстемдік етеді [1].

Еуропалық Одақ барлығын экономиканы капиталистік модель бағытында реформалауға шақырады, ал Ресей өзіне экономиканың жаңа архитектурасын құрылымдауда маңызды рөлін қайтарғысы келеді.

Ресей мен ЕО арасындағы қатынастар тығыз ынтымақтастыққа негізделген, бірақ әрқашан үйлесімсіз, яғни асыра еуроцентристік идеямен көмкерілген болатын, өйткені Ресей, әсіресе В. В. Путиннің билікке келуіне дейін, тұрақты саяси тұрақсыздық кезеңдерін бастан өткерген еді [2].

РФ мен ЕО арасындағы саяси жақындасу 1990-2014 жылдар аралығында дамыды. Жақындасу тенденцияларының жалпы идеясын «Төрт ортақ кеңістік» туралы Жол карталары (2005 ж.) негізінде жасалған болатын.

Украинадағы дағдарыс басталғанға дейін ЕО мен Ресей өзара әрекеттесудің кең спектрі бойынша стратегиялық серіктестік құрды: сауда, экономика, энергетика, климаттың өзгеруі, ғылым мен білім, мәдениет. Екіжақты қатынастарда қауіпсіздікті қамтамасыз ету, соның ішінде терроризмге қарсы күрес, Таяу Шығыстағы қақтығыстарды реттеу мәселелері маңызды орын алды. ЕО Ресейдің Дүниежүзілік сауда ұйымына (ДСҰ) кіруінің белсенді жақтаушысы болды.

Еуропалық кеңестің 2016 жылғы 28 маусымдағы саммитінде ұсынылған Еуропалық Одақтың «Еуропаның қуаты жалпы көзқарас пен бірыңғай тәсілде» (ЖҚС) жаһандық қауіпсіздік стратегиясы ЕО-ның сыртқы саясатының тарихи дамуының маңызды сәтін көрсетеді және 2003 жылы қабылданғаннан бері осындай сипаттағы алғашқы құжат болып табылады.

«Жақсы әлемдегі қауіпсіз Еуропа» Еуропалық стратегиясы. 2016 стратегиясы Ресеймен қарым-қатынасты «негізгі стратегиялық сынақ» ретінде анықтайды. 2016 жылдың наурызында ЕО Ресеймен қарым-қатынаста сақталуы тиіс бес нұсқаулықты белгіледі: (1) ЕО-ның Ресейге қатысты позициясының кез-келген маңызды өзгеруінің негізгі шарты ретінде Украинаның шығысындағы қақтығыс туралы Минск келісімдерін орындау; (2) ЕО-ның Шығыс серіктестерімен және басқа көршілерімен, соның ішінде Орталық Азиямен қарым-қатынасты нығайту; (3) ЕО тұрақтылығын күшейту (оның ішінде энергетикалық қауіпсіздік, гибридік қауіптер немесе стратегиялық коммуникация); (4) ЕО-ға қызығушылық тудыратын мәселелер бойынша Ресеймен іріктеп өзара іс-қимыл жасау; (5) адамдар арасында байланыс орнату және Ресей азаматтық қоғамын қолдау қажеттілігі [3].

Ресей 2014 жылдың тамызынан бастап ЕО санкцияларына қарсы шаралар қабылдап, ауылшаруашылық тауарларына, шикізатқа және азық-түлікке қарсы санкциялар енгізіп, азық-түлік қауіпсіздігі стандарттарын бұзды деп мәлімдеді. Бұл Ресейдің ауылшаруашылық секторындағы импортты алмастыру саясатын нығайтты. Ресей сонымен қатар ЕО мен АҚШ азаматтарына «тоқтатым-парағын» қолданады, олар оның әрекеттерін сынға

алып, олардың Ресей аумағына кіру құқығынан бас тартты. Тізімге Еуропарламенттің бірнеше депутаттары кіреді, ал 2021 жылғы 30 сәуірдегі жағдай бойынша Еуропалық Парламенттің президенті Дэвид Сассоли, құндылықтар және ашықтық жөніндегі Еуропалық Комиссияның вице-президенті Вера Журо́ва және ЕО-ға мүше мемлекеттердің алты шенеунігі бар.

Материалдар мен әдістер

Осы жұмыста қазіргі халықаралық қатынастың екі ірі мүшесі- Ресей мен Еуропалық Одақ арасының өзара қарым-қатынасын реттеу жолына талдау жасалады.

Халықаралық ғылыми қауымдастық өкілдерінің пікірлерін талдау негізінде Ресей мен Еуроодақтың қарым-қатынасына қысқаша хронологиялық курс жүргізілді.

Мақала авторлары мына мәселеге ерекше көңіл бөледі: Ресей мен Еуроодақтың саяси іс-әрекеті олардың арасындағы қарым-қатынастың әрі-қарайғы дамуына тигізетін ықпал дәрежесін анықтауға баса мән береді. Ресей мен ЕО өзара қарым-қатынасы контекстіндегі Украина дағдарысының рөлі көрсетіледі.

Қарастырылып отырған мәселе шеңберінде халықаралық қатынастың бірқатар әдістері қолданылды. Жекелей алғанда, контент және инвент-талдаудың сандық әдісі, жүйелі талдау, болжамдау (прогностикалық) әдісі қолданылды.

Жұмыс барысында ресми құжаттар мен зерттеушілердің ғылыми еңбектері пайдаланылды.

Мақаланың теориялық құндылығы: тақырып мазмұнын ашу негізінде алынған нәтижелер, қазіргі өзгермелі геосаяси жағдайдағы Ресей Федерациясы мен Еуроодақтың өзара қарым-қатынасы мәселесін айқындауға белгілі бір үлес қоса алады, сонымен қатар қазіргі халықаралық қатынастар мәселесін тұтастай алғанда шешудің концептуалды жолын анықтауға да үлес қосады.

Практикалық маңызы: белгіленіп отырған мәселені тереңірек түсіну үшін осы ғылыми мақаланы негізге алуға болады.

Әдебиетке шолу

КСРО-ның ыдырауы Еуразияда аймақтағы мемлекеттік биліктің құрылымы жағынан да, батыс мемлекеттері және халықаралық ұйымдардың КСРО-мен өзара қарым-қатынас тәсілдері жағынан да күрт өзгерістерге әкелді [4]. 2004-2007 жж. ЕО кеңейгеннен кейін, ол өзінің оңтүстік және шығыс жағында географиялық тұрғыда жақын орналасқан елдермен Еуропалық көршілік саясатын (ЕКС) құру бастамасын ұсынады. Оның негізінде «тығыз шеңберлер Еуропасы» идеясы болды [5]. 1990 жылдары пайда болған бұл идея одаққа кіруі уақытша немесе мүмкін емес көршілерімен (Магриб, Машрек және Таяу Шығыс) қарым-қатынасты қалай құруға болады деген сұраққа жауап ұсыну болды.

2000 жылдардың аяғынан бастап посткеңестік мемлекеттер интеграциялық дилемма деп аталатын жағдайға тап болды. Еуропалық Одақ пен Ресейдің аймақтық күш орталықтарымен сауда-экономикалық байланыстарды тереңдету мақсатында бұрынғы кеңестік республикалар екі интеграциялық жобаны таңдауға мәжбүр болды. Дәлірек айтсақ, ЕО-ға және еркін сауданың терең және жан-жақты аймағына қосылу немесе Ресей мен ЕО қатынастарындағы келіспеушіліктерге байланысты Кеден одағы мен Бірыңғай экономикалық кеңістіктің (2015 жылдан бастап Еуразиялық экономикалық одақ) қолдауымен Ресеймен және ТМД-ның бірқатар басқа мүдделі мүшелерімен қарым-қатынасты дамыту бағыттары болды.

Еуразиялық экономикалық одақ туралы шарт келесі фактіні айғақтай алады. Дамудың екі үлгісі табиғаты бойынша экономикалық жол ретінде жарияланғанымен, әрі бір-біріне көпшілік алдында қарама-қайшы келмегенімен, ТМД-ның бес шығыс еуропалық мүшелерін бағалау мен таңдау кезінде талқылауда геосаяси ойлар басым болды. Skriba [6] зерттеуінде осы елдердің саяси стратегиялары мен интеграция дилеммасына көзқарастарын салыстырылып және осы тәсілдердің негізінде жатқан ішкі және сыртқы факторлар талданады.

Бірқатар зерттеушілер Ресей мен Батыс бір жаһандық бірлікті құрайды

деген тезисті ұстанады. Бұл байланыстарда заңсыздық пен кездейсоқтық емес, ақыл мен тәртіп басым; ешқандай драма мен шиеленіс жоқ. Мұнда Ресей жаһандық жүйенің объективті элементі болып табылады [7].

Siddi өз кітабында [8] 2014-2018 жылдары Еуропалық Одаққа мүше жекелеген мемлекеттердегі ұлттық бірегейлікті құру мен Ресей туралы қазіргі сыртқы саяси дискурстар арасындағы байланысты зерттейді. Бұл Ресей туралы әртүрлі ұлттық дискурстардың әртүрлі жолдармен жүретінін көрсетеді. М. Сидидің зерттеуінде өлшемнің теориялық негізі мен болмысының әртүрлі тұжырымдары арасындағы дауларға саясаткерлердің терең ықпалы туралы ойлар құрастыралады.

М. Сидидің жұмысы ЕО мен Ресей арасындағы қатынастар үшін өте маңызды саясат салаларындағы жағдайлық зерттеулерді қамтиды, атап айтқанда энергетикалық қауіпсіздік (Солтүстік ағынға қатысты келіспеушіліктер - 2), Украинадағы дағдарыс және Ресейдің Сирияға әскери араласуы. Дәстүрлі түрде Ресейге (мысалы, Германия, Польша және Финляндия) қатысты әртүрлі көзқарастарды иеленген ЕО-ға мүше мемлекеттерге тоқтала отырып, зерттеуші украин дағдарысының шыңында ұлттық дискурстар прагматикалық, бірақ сыни көзқарасқа жақындағанын көрсетеді.

Украина дағдарысы басылып, жаңа оқиғалар сыртқы саяси пікірталастардың орталығына айналған кезде (мысалы, Сирия азамат соғысы), жеке басына негізделген ұзақ уақытқа созылған алшақтықтар саясаткерлердің пайымдауларында ішінара қайта пайда болды [8].

Хлоповтың мақаласында [9] Еуропалық Одақ пен Ресей арасындағы қатынастар аясында энергетикалық қауіпсіздік мәселелерінің дискурс талдау ұсынылады. Автор Ресей Федерациясы мен ЕО арасындағы энергия диалогы туралы өзінің аналитикалық көзқарасын береді, сонымен қатар Ресейдің Еуропа елдері туралы түсінігін көрсетеді. А. Хлоповтың зерттеуінің хронологиялық шеңбері - ЕО мен Ресей арасындағы энергетикалық қауіпсіздік қатынастарына айтарлықтай әсер еткен, бірқатар ірі оқиғаларды әйгілейтін Хосе М.Баррозу

(2010-2014) және Жан К. Юнкер (2014-2019) төрағалық еткен Еуропалық комиссияның жұмыс кезеңдерін қамтиды. Автор энергетикалық қауіпсіздік пайымдау тұжырымдамасын анықтайды, оны ЕО мен Ресей арасындағы қатынастар аясында қауіпсіздіктің тұжырымдамалық дискурсы ретінде сипаттауға болады [9].

Халықаралық қатынастардағы жетекші державалар ретінде ЕО мен Ресей өздерінің сыртқы саясатында әртүрлі әрекеттер үлгілерін ұстанады. Busyгина пікірі бойынша [10], екі субъект те статус-кво державалары емес, яғни бұл құрылымдардың соңғы шекаралары айқын емес. Алайда, олардың өздерінің сыртқы саясатын жүргізу бойынша өзара айырмашылықтары бар. ЕО билік күшін пайдаланады, ал Ресей мәжбүрлеу күшін қолданады [10].

Дэвид Лейктің тұжырымына сәйкес, қарым-қатынаста беделді пайдаланатын елдер өздерінің қарым-қатынастарын үш тірекке негіздейді: заңдылық, еріктілік және міндеттемелер. Алайда, мәжбүрлі билікті қолданатын елдер экономикалық санкцияларды қолдануды қамтитын күш немесе қауіп қолданғанды жөн көреді [11].

Еуразиядағы аймақтық дамудың ең маңызды белгілерінің бірі - Еуропалық Одақ (ЕО) мен Ресей арасындағы «даулы көршілік» деп аталатын бәсекелестік болып табылады, оған мысал ретінде посткеңестік кеңістіктегі жағдайды келтіруге болады. Ол 1990 жылдары пайда болып, Ресей басқаруындағы «еуразия ықпалдастық үдерісінің» басталуынан кейін, 2000 жылдары ерекше серпін алады, сөйтіп 2015 жылы Еуразиялық экономикалық одақ (ЕАЭС) құрумен жалғасады.

Өз кезегінде, бұл жайт бүкіл посткеңестік кеңістікке әсер еткен «интеграциялық жарысқа» алып әкелді.

Бұл процестің ең айқын нәтижесі - бір жағынан ЕО мен Ресей арасындағы қатынастардың одан әрі шиеленісуіне ықпал еткен украиналық дағдарыс, екінші жағынан интеграциялық қызметтің жаңа формалары мен құралдарын жасауға жол ашты. Алайда ЕО мен Ресей бастаған ЕАЭО арасындағы «интеграциялық жарысты» тоқтату мүмкін болмады. Дамудың жасырын кезеңінде болған бұл процесс одан әрі тоқтаусыз жүрді. Жоғарыда аталған факторлардың барлығы «интеграциялық жарыстың»

«жаңа редакциясын» өте қауіпті етеді, өйткені мұндай бәсекелестікті одан әрі жеделдету ЕО мен ЕАЭО арасындағы ауқымды бәсекелестікке әкелуі мүмкін. Бұл күтпеген салдарға әкелуі мүмкін. Өйткені, бұл процестің қатысушылары тек посткеңестік мемлекеттер ғана емес, сонымен қатар интеграциялық құрылымдардың қазіргі мүшелері болып табылады.

Ресейдің халықаралық саясат шеңберіндегі іс-әрекеттері соңғы онжылдықтарда ерекше қызығушылық тудырды. Грузиядағы соғыс және Қырым мәселесі Ресей Федерациясын әлемдік қауымдастықпен қабылдауына әсер еткен, сондай-ақ халықаралық аренада көптеген пікірталастар тудырған өте маңызды факторлар болды. Батыстың жекелеген сарапшылары атап өткендей, бұл Еуропаның қауіпсіздігіне кепілдік берілмегендіктен өте маңызды болып шықты; ол Ресей Федерациясымен шекаралас елдер үшін, соның ішінде Балтық елдері: Эстония, Латвия және Литва үшін өте өзекті болды. Еуропалық Одақ (ЕО) мен Ресей Федерациясы арасындағы қарым-қатынас екі тарап үшін де күрделі әрі маңызды болды [12].

Sliwa кітабы [12] - Ресей мен Еуропалық Одақ арасындағы қатынастардың әртүрлі аспектілерін зерттейтін танымал сарапшылардың қызықты мақалалар жинағы болып табылады. Осы тұста айта кететін бір жайт, кітапта қауіпсіздік энергетика, сауда, қаржы секторы, қорғаныс өнеркәсібі, полиция және трансшекаралық ынтымақтастық сияқты көптеген салаларда қарастырылады, ал қарым-қатынастың әскери аспектілері қарастырылмайды [12].

Талқылау

Сарапшылардың көпшілігі Ресей мен Еуропалық Одақ «ортақ кеңістіктер» тұжырымдамаларының сәтсіздігіне жауапты деп танып, ойлары бір жерден шығады. 2008 жылы Ресей мен Грузия арасындағы қатынастар Ресей мен Еуропалық Одақ (ЕО) арасындағы қарым-қатынастардың уақытша төмендеуіне әкелді. Алайда, 2014 жылғы Қырым мәселесі жағдайды ұшықтырып жіберді, екі жақты қарым-қатынас одан бетер алшақтай түсті. БҰҰ-ға мүше

мемлекеттердің көпшілігі Қырым референдумының заңдылығын мойындамады. Ресей Федерациясы Украинадағы жағдайды тұрақсыздандырғаны үшін кінәлі деп танылды. ЕО елдері басқа батыс елдерімен бірге Ресейдің әрекеттерін Украина аумағын агрессия, басып алу және аннексиялау деп атады. ЕО қатаң санкциялар енгізді. Ресей өз кезегінде қарсы қарымта санкциялар енгізді.

2016 жылы ЕО Ресейге қатысты өз саясатын Ресейде бұрынғыдай өзекті болып қалатын принциптерге негіздеуге шешім қабылдады. Бұл: Ресейден санкцияларды алып тастау шарты ретінде Шығыс Украина бойынша Минск келісімдерін толық орындаудың тұрақты талабы; Ресейдің бұрынғы Кеңес Одағы елдерімен қарым-қатынасын нығайтуға күш салу; ЕО-ның Ресей тарапынан қауіп-қатерге төзімділігін арттыру; белгілі бір мәселелер бойынша Ресеймен таңдамалы өзара әрекеттесу (терроризмге қарсы күрес және ЕО мен Ресей арасындағы байланыстарды қолдау). Кейінірек Франция президенті Эммануэль Макрон Ресей-ЕО диалогын жаңартуға шақырғандардың қатарында болды.

Соңғы екі - үш жыл Еуразияға деген қызығушылықтың бұрын-соңды болмаған өсу кезеңі болды. Аймақтағы әртүрлі ынтымақтастық жобаларын ілгерілетудің негізгі тұжырымдамалық негізі ретінде қарастырылатын Үлкен Еуразияны құру жөніндегі ресейлік бастама нақты мазмұнның жоқтығы үшін жиі сынға ұшырайды.

Оны іске асыру үшін объективті тарихи жағдайлардың болмауына қарамастан, «Үлкен Еуразия» тұжырымдамасы өңірдің көптеген елдері үшін даму басымдықтары мен қауіпсіздігінің кең спектрін ұтымды практикалық іске асыру бола алады. Зерттеу проблемасы көптеген субъективті себептермен Үлкен Еуразияны құрудың объективті алғышарттарының болмауымен байланысты орына алады [13].

Еуразиялық ынтымақтастықтың күн тәртібінде көптеген проблемалар бар. Олар Еуразиялық интеграцияның пәндік мазмұнына, ынтымақтастықтың мүмкін форматтарына, сондай-ақ институттардың қауіпсіздігі мен дамуын

қамтамасыз ету мәселелеріне қатысты. Біріншіден, үлкен Еуразия мемлекеттері ортақ мүдделердің едәуір бөлігін бөліседі, дегенмен егемендік пен мемлекеттік басқарудың легитимділігі (заңдылығы) сияқты іргелі категорияларға көзқарастар айтарлықтай ерекшеленеді.

Екіншіден, Қытай мен Ресей Еуразиядағы қарым-қатынастарын құруда және осы ынтымақтастыққа басқа аймақтық ойыншыларды тартуда ерекше сақ болу керек. Германияның ЕО-ның бейресми көшбасшысы ретіндегі тәжірибесі макроөңірлік серіктестіктерді құру кезінде экономикалық дамудағы ең ықпалды ойыншының рөліне өте мұқият болу керек екенін көрсетті. Алдымен Германияның экономикалық қуатының өсуінің салдары оң болды. Алайда, канцлер Ангел Меркель кезінде Германия еуропалық интеграцияның артықшылықтарының негізгі бенефициарына айналды, бұл оған ЕО-ның басқа елдерінің сеніміне және бүкіл құрылымның тұрақтылығына әсер етті. Егер Германияның қазіргі кездегі көшбасшылығы ұзақ мерзімді перспективада жалғаса берсе, бұл ЕО-дан ішінара бас тартуға әкеледі.

Үшіншіден, ең өзекті мәселе - Қытай мен Үндістан, Үндістан және Пәкістан арасындағы қақтығыстардың жоғары ықтималдығы және шағын аймақтық серіктестерге қатысты олардың мүдделерінің қақтығысы болып табылады [4].

Ресей Еуропадан қарағандай әлдеқайда ұтымды жағдайда тұр. Еуроодақ болса, бұл қалыптасқан жағдай Ресейдің Еуразиядағы орнын күшейте түсетінін жақсы түсінеді. Алайда, қауіп қатерлер де өсе түсті. Ресейдің аса зор ықпалға ие болу мүмкіндігіне байланысты орын алатын қауіптер өз кезегінде, оның ықпалын кемітіп-әлсіретуге бағытталған ұмтылыстарға әкелетіні талас тудырмайды.

Бұл жерде сыртқы саясатта қауіпсіздік дилеммасы орын алады. Ресейдің өз мақсатына жетуі, әлемдік ынтымақтастықта жақсы орынға ие болуы ЕО үшін ұлттық қауіпсіздікке қауіп төндіреді.

Алайда, қол жеткізілген позицияның әлсіреуі немесе жоғалуы одан да үлкен қауіп болып табылады. Мемлекеттер мен Үлкен Еуразиядағы халықаралық

ұйымдардың бірлестігі арасындағы күштер теңгерімі негізінде еуропалық қауіпсіздіктің жаңа архитектурасы одан әрі шиеленіс қауіпін еңсерудің бір жолы бола алады.

ЕО өкілдерімен саяси, дипломатиялық және әскери деңгейлермен шектеліп қалмай, «саяси Еуропаға» ілгерілеуге түрткі бола алатындай пікірталас бастау керек. Бұл даулы мәселелер мен қоғамдық пікірдің алдын алуға мүмкіндік берер еді. Кемшіл тұстардың орнын толтыру Еуропаның даму бағыты туралы түсінік бере отырып, демократия тапшылығын жоюға көмектеседі [7].

Соңғы жылдары ЕО мен Ресей арасындағы қарым-қатынастың нашарлауы аясында посткеңестік кеңістікте гибриді қауіптерді қадағалау немесе алдын алуға өзгерді. Сонымен қатар, бұл осы қауіптерге төзімділікті арттыруға деген өсіп келе жатқан саяси ерік-жігердің дәлелі болып табылады. Қазіргі уақытта шетелдік ойыншылар Еуропа мен Ресейдің қарым-қатынасын нысанаға алу үшін гибриді әдістерді қолданады. Ресейге 2014 жылғы украиналық оқиғаларға, 2016 жылғы АҚШ-тағы президенттік сайлауға, сондай-ақ ЕО-ға мүше елдерге қарсы жалған ақпарат науқандарын ұйымдастырды деп айыпталды.

Мысалға, Kalniete [14] ЕО-ның ақпараттық кеңістікке ерекше назар аударылатын институционалдық, нормативтік және әлеуметтік көзқарастардағы қақтығыстарға төзімділігін талдайды. ЕО-ға мүше елдер мен Ресей арасындағы қатынастардың жағдайлық зерттеулеріне сүйене отырып, бұл қатынастар тарихи тұрғыдан Ресей қолдайтын жалған ақпарат науқандарына қарсылық пен қарсы іс-әрекеттердің алдыңғы қатарында болғандығы анықталды.

Kalniete аталмыш зерттеу жұмысында гибриді қауіп қатерлерге қарсы тұрудың бірыңғай тәсілін қатысты дәлелдер баяндалып, ЕО-тың норма шығаруда көшбасшылық қажеттілігін көрсетеді [14].

Ресей мен ЕО арасындағы қарым-қатынас стратегиялық тұрғыдан қажет және өте маңызды; бұл мәселе бірнеше онжылдықтар ішінде екі тарап бір-біріне жақындаған сайын өзекті бола түсуде. Бұл

аспект, сондай-ақ, Ресей Федерациясының Украинадағы қақтығыстағы рөлі Figus жұмысында [3] талданады.

Соның ішінде, Ресей мен АҚШ арасындағы газ, мұнай және энергия жеткізу, тасымалдау мәселелері бойынша қатынастарды салқындау жағдайында Ресей үшін Еуропа, «Ескі дәстүрлі Еуропа» айрықша маңызға ие болады [15].

Коростелева [16] ішкі және сыртқы, қалыптасқан «Мен» және пайда болатын «Өзге» арасындағы қатынастардың тұжырымдамалық негіздері тым жиі әдеттегідей қабылданады және барған сайын бөлшектелген жаһандық тәртіпте шұғыл қайта қарауды, ой-електен өткізуді қажет етеді деп санайды. Осы уақытқа дейін дербестікке шамадан тыс назар аударылды, бұл ЕО мен Ресейдің қарым-қатынасында ерекше «шындық режимдерімен» қолдап, нығайтылатын гегемониялық билік құрылымдарының құрылуына және сақталуына әкелді. Постструктуралистік және фрейдтік жұмыстарға сүйене отырып, Коростелева барған сайын күрделі және қарама-қайшы әлемде өмір сүре отыра, өзгеріп отыратын жаһандық тәртіпті өзара байланысты және өзара тәуелді ретінде тереңірек түсіну қажет деп тұжырымдалады. Бұл бір-бірімен қарым-қатынасты қарама-қайшылық немесе тіпті қарсы күрес емес, өзара байланыс ретінде жаңа тұжырымдамалауды қажет етеді. Бұл тәсіл кооперативтік тәртіптердің қалыптасып, тұрақты болуының кепілі болады.

Ресей мен Еуропалық Одақ арасындағы қазіргі қатынастар шындықтан кейінгі саясаттың шарттарына байланысты ақпаратты бұрмалау туралы өзара айыптаулармен жиі сипатталады. Еуропалық саяси көшбасшылар жиі жағдайда қоғамдық кеңістікті тұрақсыздандыруға бағытталған ақпараттық шабуылдардың басым бөлігін «Ресеймен байланысы» бар екенін айтады.

Ресейдің ЕО-ға ақпараттық кеңістікте қаншалықты әсер ететінін бақылау қажет. Ресейлік тарату арналары оларды қауіп ретінде қарастырудың маңыздылығына ие ме екен? Дискурстың эмоционалдылығының артуы радикалды, үкіметке қарсы және популистік

қозғалыстардың танымалдылығымен байланысты ішкі сипатта болуы мүмкін. Үш негізгі ұғым арасындағы (фейк жаңалықтар, теріс ақпарат, стратегиялық коммуникациялар) тұжырымдамалық айырмашылықты және еуропалық институттардың іс-әрекеттері ақпараттық, цифрлық және әлеуметтік саладағы қауіптердің қазіргі таралуына қаншалықты сәйкес келетінін айқындау қажет.

Мұны анықтау үшін негізгі ұғымдар арасындағы тұжырымдамалық айырмашылықты талдау қажет [17].

ЕО мен Ресей арасындағы қатынастар қақтығыстар мен ынтымақтастықпен сипатталатыны белгілі және бұл талас тудырмайтын жайт болып табылады. Нақты өмірлік жағдайда жанжал ынтымақтастықты тудыруы мүмкін, ал ынтымақтастық жанжалға айналуы мүмкін. Қырғи қабақ соғыстың аяқталуы және Кеңес Одағының ыдырауы бір жағынан ЕО мен Ресей арасындағы, екінші жағынан Америка Құрама Штаттары мен Мәскеу арасындағы қатынастардың жаңа түрінің басталуымен ерекшеленді. ЕО мен Ресей арасындағы қатынастардағы қақтығыс пен ынтымақтастықтың бұл парадигмасында сенім маңызды рөл атқарады. Брюссель мен Мәскеу арасында сыртқы саясаттағы сенімсіздік пен қарама-қайшылықпен сипатталатын дипломатиялық атмосферада берік қарым-қатынас болады деп күту екіталай. Алайда, осыған байланысты Брюссель мен Мәскеу бір-бірінен бірдей қашықтықтағы саясатты ұстанатын және жүргізетін сияқты. Мәскеуге Еуропада саяси маңыздылыққа ұмтылу үрдісі тән болса, Брюссель Мәскеуді өзінің шығыс шекараларымен шектеуге тырысады. Осылайша, ЕО мен Ресей арасында сапалы зерттеу әдісін қолдана отырып, Кеңес Одағы ыдырағаннан бері екі қатысушының (ЕО мен Ресей) өзара әрекеттесу процесін бақылау арқылы жұмсақ тежеу қажет [18].

Посткеңестік кеңістіктегі геосаяси процестерге зерттеушілердің көзқарастарын талдау кезінде, мысалы, Н. В. Калединнің көзқарасы [19], геосаяси процестердің құрылымына халықаралық макроөңірлік, субөңірлік, микроөңірлік және мемлекетішілік деңгейлер кіреді, ал «қақтығыстық аймақтар» болса «де-факто» («іс-жүзінде») «қарама-

қайшылықты», «бітімгершілік» және «санкциялық» болып бөлінеді.

Посткеңестік мемлекеттер үшін еуропалық және еуразиялық жобалар арасындағы тандаудың қайшылығы тақырыбын Еремина [20] Беларусь Республикасының мысалында ашты. Зерттеушінің пікірінше, беларусьтік кейс посткеңестік кеңістік пен ЕО мемлекеттерінің өзара іс-қимылының мысалы ретінде еуразиялық интеграцияны тереңдету және кеңейту қажеттілігін растайды және ЕО-мен ынтымақтастықтың жанжалды әлеуетін дәлелдейді.

Сонымен, Шевчуктың [21] пікірінше, Приднестровьедегі қақтығысты шешудегі РФ мен ЕО-ның рөлі мен ұстанымдарын қарастырған кезде, ЕО мен Ресейдің келіссөздер процесінің қазіргі жағдайына қатысты көзқарасының ортақ белгісі осы келіссөздер процесіне қатысушылардың қолдауымен Молдова-Приднестровье саяси-дипломатиялық байланыстарын тұрақтандыруға мүмкіндік беретін «шағын қадамдар» тактикасы болуы мүмкін. Бұл, өз кезегінде, ПМР мәртебесі туралы негізгі саяси мәселенің шешімі қаралмаған жағдайда тұрақты диалогты қамтамасыз етеді.

Сарапшылардың пікірінше, Еуропалық Одақтың Ресей Федерациясына деген талаптарының көпшілігі Ресейдің ішкі істеріне, сондай-ақ оның үшінші елдермен қарым-қатынасына қатысты. Ресей өз кезегінде ЕО тарапынан серіктестік өзара іс-қимыл мен іс-қимылға тікелей наразылығын білдіреді [22].

Лебедевтің пікірінше [3], санкциялық қарсы іс-қимылдың бастапқы кезеңінде Ресейге қарсы енгізілген шектеулерге сәйкес келетін, бірақ сонымен бірге қарсылас үшін жеткілікті түрде әсерлі болатын, дозаланған жауап шараларын қабылдау тәжірибесі барабар болып көрінеді. Басқаша айтқанда, қарым-қатынасты реттеу және қалыпқа келтіру мүмкіндіктерін қалдыра отырып, басқа халықаралық қатынастар субъектісінің бірде-бір жағымсыз шабуылын жауапсыз қалдыруға болмайды.

Қорытынды

Қазіргі заманғы халықаралық қатынастардың екі субъектісі Ресей

Федерациясы мен Еуропалық Одақ арасындағы қарым-қатынастарды дамытудың жүйелік талдау және болжамды әдісттерді қолдана отырып, мазмұнды оқиғаларды талдауды қолдану аясында негізгі мәселелерін қарастырдық.

Ресей мен ЕО арасындағы ынтымақтастықтың негізгі кезеңдерінің мазмұнын және субъектілердің бір-бірін қабылдау ерекшеліктерін анықтауда тақырып бойынша бастапқы базаны талдауға мүмкіндік берді.

2014 жылғы оқиғаларға дейін Ресей Федерациясы мен ЕО арасындағы стратегиялық ынтымақтастық қарқынды дамып, экономика, гуманитарлық кеңістік, экология, қауіпсіздік және т.б. салалар қамтылған болатын. Украина дағдарысы басталғаннан бері Еуропалық Одаққа мүше бірқатар елдер Ресейге қатысты теріс және сыни ұстанымдарды ұстанды. Екі жақтың халықаралық аренадағы басқа оқиғаларға қатысты ұстанымдары да келіспеушілікке айналды.

Халықаралық қатынастардың барлық субъектілері сияқты, Ресей мен Еуропалық Одақ сыртқы саясаттағы мінез-құлық үлгілерімен, сондай-ақ ұлттық мүдделерді жүзеге асыру үшін өз күш-қуаттарын барынша пайдалану нысандарымен ерекшеленеді.

Екі тараптың арасындағы қарым-қатынас соңғы он жылдықтарда күрделі және көпқырлы сипатқа ие болды. Ықпал етуші түрлі факторлардың әсері қазіргі таңда байқалып отырған көріністерге алып келді.

Ресей мен Еуропалық Одақ арасындағы қазіргі қарым-қатынас барысында саяси жағдайларға байланысты ақиқатты бұрмалап жалған ақпаратты қолданып, өзара айыптаумен сипатталады. Еуропалық саяси көшбасшылар «Ресеймен байланыстарды» көбінесе қоғамдық кеңістікті тұрақсыздандыруға бағытталған ақпараттық ықпал ету жағдайларында көрсетеді.

Жан-жақты талдаудың нәтижесі көрсеткендей, ЕО-ның Ресейге қарсы талаптары Ресейдің ішкі істеріне және оның басқа елдермен қарым-қатынасына қатысты. Өз кезегінде ресейлік тарап Еуропалық Одақтың әрекетіне, сондай-ақ әріптестік ынтымақтастық деңгейіне көңілі толмайтынын білдіреді.

Ресей мен ЕО арасындағы қатынастарды кешенді талдау: диалог, өзара құрмет және мәселелердің шығу себептері мен түп-тамырын зерттеуде қарым-қатынастардың жаңартылған түріне көшуге мүмкіндік береді. Өйткені, ең маңызды екі геосаяси акторлар

арасындағы қарым-қатынас қазіргі халықаралық қатынастарда үлкен рөл атқарады. Олардың арасындағы қайшылықтарды жеңу аймақтық қауіпсіздік пен тұрақтылықты нығайтуға да ықпал етеді

Әдебиеттер тізімі

1. Троицкий Е.Ф., Лицарева Е.Ю., Мирошников С.Н., Дериглазова Л.В., Юн С.М., Лаврентьева Н.С., Нелаева Г.А., Семенов А.В., Сербина А.С. Восточное направление процесса расширения ЕС: проблемы и перспективы. [Текст]: учеб. для вузов / Е.Ф. Троицкий, Е.Ю. Лицарева, С.Н. Мирошников, Л.В. Дериглазова, С.М. Юн, Н.С. Лаврентьева, Г.А. Нелаева, А.В. Семенов, А.С. Сербина - Томск: Томский университет, 2014. - С.332.
2. Данилов Д.А. Политические отношения Россия — ЕС: эволюция и перспективы. [Текст] / Д.А. Данилов // Вестник Санкт-Петербургского университета. - 2021. - № 2 (14). - С. 121–138.
3. Лебедев А.С. Антироссийские санкции в глобальной экономической войне. [Текст] / А.С.Лебедев // Вестник МГИМО. - 2022. - №6 (15). - С. 26–35.
4. Owen C., Juraev S., Lewis D., Megoran N., Hearthshaw J., Interrogating illiberal peace in Eurasia: Critical perspectives on peace and conflict. [Text]/ C. Owen, S.Juraev, D.Lewis, N.Megoran, J.Hearthshaw. - Rowman&Littlefield International, 2018. - P. 324 .
5. Kukartseva M., Thomann P.E. The Franco-German axis of the EU and Russia. [Text] / M. Kukartseva, P.E. Thomann // Journal of Political Theory, Political Philosophy and Sociology of Politics Politeia. - 2018. - №1 (88). - P.117 - 134.
6. Skriba, A., Altukhov A. The EU-Russia Geopolitical contradictions and participation of the post-Soviet states in regional economic integration. [Text]/ A. Skriba, A. Altukhov // Outlines of global transformations: politics, economics, law. - 2019. - №2(12). - P.51-70.
7. Glaser M. (Kukartseva), Thomann P.E. The concept of “Greater Eurasia”: The Russian “turn to the East” and its consequences for the European Union from the geopolitical angle of analysis.[Text]/ M. Glaser (Kukartseva), P.E. Thomann// Journal of Eurasian Studies, - 2021. - № 1 (13). - P. 124-138.
8. Siddi M. European Identities and Foreign Policy Discourses on Russia. From the Ukraine to the Syrian Crisis. [Text]/ M. Siddi - 1st ed Routledge, 2020. - P.176.
9. Хлопов О.А. Отношения ЕС с Россией в контексте дискурса по вопросам энергетической безопасности [Текст]/ О.А.Хлопов // Бюллетень науки и практики. - 2020. - №6(5). - С. 433-443.
10. Busygina I. Russia–EU Relations and the Common Neighborhood: Coercion vs. Authority. [Text]/ I. Busygina. - Routledge, 2018. - P.250.
11. Seyaz A. Review: "EU-Russia Relations and Common Neighborhood: Coercion vs. Power." [Text] / A. Seyaz // ResearchGate. - 2019. - №2(24). - P. 279-282.
12. Sliwa Z. Review: EU-Russia Relations: Is the Return to “Business as usual” possible? [Text] / Z. Sliwa // Journal on Baltic Security. - 2019. - №1(5). - P.53-55.
13. Bordachev T., Pyatachkova A. The concept of Greater Eurasia at the border of Russia and the East. [Text] / T. Bordachev, A. Pyatachkova// Journal of International Organizations Research. - 2018. - №3. - P. 33-51.
14. Kalniete S., Pildegovich T. Strengthening the EU's resilience to hybrid threats.[Text]/ S.Kalniete, T. Pildegovich // European View. - 2021. - № 1 (20). - P. 23-33.
15. Figus A. European Union and Russia: international relations evolution. [Text]/ A. Figus// Geopolitical, Social Security and Freedom Journal. - 2020. - № 2 (3). - P. 124-136.
16. Korosteleva E. Putting the EU Global Security Strategy to test: “cooperative orders” and othering in EU and Russia relations.[Text]/ E. Korosteleva // International politics. - 2019. - №56(1). - P. 304-320.
17. Колотаев Ю. Ю. Фейковые новости, дезинформация и стратегические коммуникации-ключевые категории в отношениях между Европейским союзом и Россией в условиях постправды. Внешние угрозы и внутренние вызовы. [Текст] / Ю. Ю. Колотаев // Россия в глобальном мире: новые вызовы и возможности. – СПб., 2019. – С. 431-438.
18. Odunuga S. Soft containment and the politics of relevance: comprehending a new dimension in EU-Russia relations. - 2018. - URL:<https://www.researchgate.net/publication/326683419> (қаралған күн: 01.02.2023)
19. Каледин Н. В. Конфликтогенные регионы постсоветского пространства опыт политико-географической типологии. - 2021. - URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=49735413> (қаралған күн:01.02.2023)

20. Еремина Н. В., Каледин Н.В., Кузьмина Е.М., Михеева Н.М., Притчин С.А., Шевчук Н.В. Роль России и ЕС в конфликтах и кризисах на постсоветском пространстве: конкуренты или союзники? - 2021. - (қаралған күн:10.02.2023)

21. Шевчук Н. В. Приднестровье и Молдова: европеизация урегулирования. - 2018. - URL: <https://spb.ranepa.ru/wp-content/uploads/2021/08/rol-rossii-i-es-v-konfliktah-i-krisisah-monografiya.pdf> (қаралған күн: 15.02.2023)

22. Алексеев П.М., Наймович Ю.А. Россия и Европейский Союз: история и перспективы развития отношений. [Текст] / П.М. Алексеев, Ю.А.Наймович // Вестник науки и образования. - 2019. - №357(3). - С.51-56.

References

1. Troickij E.F., Licareva E.Ju., Miroshnikov S.N., Deriglazova L.V., Jun S.M., Lavrent'eva N.S., Nelaeva G.A., Semenov A.V., Serbina A.S. Vostochnoe napravlenie processa rasshireniya ES: problemy i perspektivy. [Tekst] ucheb. dlja vuzov / E.F.Troickij, E.Ju. Licareva, S.N.Miroshnikov, L.V. Deriglazova, S.M. Jun, N.S.Lavrent'eva, G.A.Nelaeva, A.V. Semenov, A.S.Serbina- Tomsk, Tomsk State University, 2014. - S.332.

2. Danilov D.A. Politicheskie otnosheniya Rossiya — ES: jevoljucija i perspektivy. [Tekst]/ D.A. Danilov// Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta. - 2021. - №2 (14). - S. 121-138.

3. Lebedev A.S. Antirossijskie sankcii v global'noj jekonomicheskoy vojne. [Tekst] /A.S.Lebedev// Vestnik MGIMO. - 2022. - №6(15). - S. 26–35.

4. Owen C., Juraev S., Lewis D., Megoran N., Hearthshaw J. Interrogating illiberal peace in Eurasia: Critical perspectives on peace and conflict. [Text]/ C. Owen, S. Juraev, D. Lewis, N. Megoran, J. Hearthshaw.- Rowman&Littlefield International, 2018. - P. 324 .

5. Kukartseva M., Thomann P.-E. The Franco-German axis of the EU and Russia. [Text]/ M.Kukartseva, P.E. Thomann// Journal of Political Theory, Political Philosophy and Sociology of Politics Politeia. - 2018. - №1 (88). - S. 117 - 134.

6. Skriba, A., Altukhov A. The EU-Russia Geopolitical contradictions and participation of the post-Soviet states in regional economic integration. [Text] / A.Skriba, A. Altukhov // Outlines of global transformations: politics, economics, law. - 2019. - №2(12). - P.51-70.

7. Glaser M. (Kukartseva), Thomann, P.E. The concept of “Greater Eurasia”: The Russian “turn to the East” and its consequences for the European Union from the geopolitical angle of analysis. [Text]/ M. Glaser (Kukartseva), P.E.Thomann // Journal of Eurasian Studies. - 2021. - №1 (13). - S.124-138.

8. Siddi M. European Identities and Foreign Policy Discourses on Russia. From the Ukraine to the Syrian Crisis. [Text]/ M. Siddi. - 1st изд. Routledge, 2020. - P.176.

9. Khlopov A. Otnosheniya ES s Rossiej v kontekste diskursa po voprosam jenergeticheskoy bezopasnosti. [Text]/ A.Khlopov// Bjulleten" nauki i praktiki. - 2020. - №6 (5). - S. 433-443.

10. Busygina I. Russia–EU Relations and the Common Neighborhood: Coercion vs. Authority. [Text]/I. Busygina.- Routledge, 2018. - P.250.

11. Seyaz A. Review: "EU-Russia Relations and Common Neighborhood: Coercion vs. Power." [Text]/ A.Seyaz // ResearchGate. - 2019. - №2(24). - P. 279-282.

12. Sliwa Z. Review: EU-Russia Relations: Is the Return to “Business as usual” possible? [Text]/ Z.Sliwa // Journal on Baltic Security. - 2019. - №1(5). - P.53-55.

13. Bordachev T., Pyatachkova A. The concept of Greater Eurasia at the border of Russia and the East. [Text]/ T. Bordachev, A.Pyatachkova // Journal of International Organizations Research. - 2018. - №3 (13). - P. 33–51.

14. Kalniete S., Pildegovich T. Strengthening the EU's resilience to hybrid threats. [Text]/ S.Kalniete, T. Pildegovich // European View. - 2021. - №1(20). - S. 23-33.

15. Alekseev P.M., Najmovich Ju.A. Rossiya i Evropejskij Sojuz: istoriya i perspektivy razvitiya otnoshenij. [Tekst]/ P.M.Alekseev, Ju.A. Najmovich // Vestnik nauki i obrazovanija. - 2019. - №357(3). - S. 51-56.

16. Figus A. European Union and Russia: international relations evolution. [Text]/ A.Figus // Geopolitical, Social Security and Freedom Journal. - 2020. - №2 (3). - S.124-136.

17. Korosteleva E. Putting the EU Global Security Strategy to test: “cooperative orders” and othering in EU and Russia relations. [Text]/ E.Korosteleva // International politics . - 2019. - №56(1). - S. 304-320.

18. Kolotaev Y. Fake news, disinformation and strategic communications as key categories in EU and Russia relations within a post-truth context. [Text]/ Y.Kolotaev// External threats and internal challenges. Russia in the global world: new challenges and opportunities. - 2019. - S.431-438.

19. Odunuga S. Soft containment and the politics of relevance: comprehending a new dimension in EU-Russia relations. - 2018. – URL:<https://www.researchgate.net/publication/326683419> (date of access: 01.02.2023)

20. Kaledin N. Konfliktogennyye regiony postsovetskogo prostranstva: opyt politiko-geograficheskoy tipologii. - 2021. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=49735413> (date of access:10.02.2023)

21. Eremina N., Kaledin N.V., Kuz'mina E.M., Miheeva N.M., Pritchkin S.A., Shevchuk N.V. Rol' Rossii i ES v konfliktah i krizisah na postsovetском prostranstve: konkurenty ili sojuzniki?-2021.- URL: <https://spb.ranepa.ru/wp-content/uploads/2021/08/rol-rossii-i-es-v-konfliktah-i-krizisah-monografiya.pdf> (date of access: 15.02.2023)

22. Shevchuk N. Pridnestrov'e i Moldova: evropeizacija uregulirovaniya. [Tekst]/Shevchuk N. // Problemy stran postsovetского prostranstva, Central'noj i Jugo-Vostochnoj Evropy. Sbornik nauchnyh statej. - 2018. - S. 76-90.

РОССИЯ И ЕВРОПЕЙСКИЙ СОЮЗ: ОСНОВНЫЕ АСПЕКТЫ СОТРУДНИЧЕСТВА, ПРОТИВОРЕЧИЯ И ПУТИ ИХ ПРЕОДОЛЕНИЯ

Майя РАХИМОВА, докторант, кафедра международных отношений, Евразийский национальный университет имени Л.Н.Гумилева, Астана, Казахстан, m.rakhimova2021@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5065-311X>

Галина КАКЕНОВА, доктор исторических наук, профессор кафедры международных отношений ЕНУ им. Л.Н.Гумилева, Астана, Казахстан, ayazhani09@list.ru, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6425-3988>

RUSSIA AND THE EUROPEAN UNION: MAIN ASPECTS OF COOPERATION, CONTRADICTIONS AND WAYS TO OVERCOME THEM

Maiya RAKHIMOVA, PhD student, Department of International Relations, L.N.Gumilyov Eurasian National University, , Astana, Kazakhstan, m.rakhimova2021@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5065-311X>

Galina KAKENOVA, Doctor of Historical Sciences, Professor of international relations, L.N.Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan, ayazhani09@list.ru, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6425-3988>